

образ, подвеждането по една преднамерена сантименталност, поставянето на аксенти върху неподходящи герои.

Павел Вежинов присъства в изследването с романа си „Малките приключения“. В него преобладаващ е патосът на отрицанието. Основен компонент на творбата е антиромантичното, изразено в отсъствието на позитивен граждански идеал у героите потребители. Романтичното като допълнителен елемент С. Хаджикосев открива в образа на Атанас и любовта му към Мери.

Като изяснява, че романтичното не е основна проблема в творчеството на Гуляшки, Калчев и Вежинов, авторът доказва органичната връзка на романтичното със социалистическата литература, където той е отражение на една обществена действителност и се предполага от патоса на създанието.

Наред с положителните страни на книгата трябва да се отбележи известната ѝ фрагментарност и неорганизираност. Въпреки направените съставки първата глава остава впечатлението за последователно изброяване на младите творци. Не е очертана общата им физиономия на поколение. Безспорно това е много трудно, но е необходимо. Общо книгата има нещо незавършено. Това произтича от малко претенциозното ѝ заглавие „Проза и време“ и означава пълно представяне на съвременния литературен процес, предполага една по-обемна и цялостна разработка. Въпреки това с наблюденията си, точните анализи и критическа отзивчивост С. Хаджикосев е създал една полезна и навременна книга.

Клео Протохристова

STOSUNKI LITERACKIE POLSKO-BULGARSKIE.

Studia. Pod redakcją, Jerzego Słizinskiego, PAN, Wrocław — Warszawa — Kraków — Gdansk, 1971, 205 s. (Полско-български литературни отношения. Студии. Под редакцията на Йежи Слизински. ПАН, Вроцлав — Варшава — Краков — Гданск, 1971, 205 с.).

Културните връзки между България и Полша се коренят в далечното минало. Добили по-определени форми някъде през 30-те години на XIX в., когато голям брой полски емигранти намират убежище в българските земи на Османската империя, те се разширяват след нашето Освобождение и особено след възстановяването на полската държава през 1918 г. В годините след Втората световна война културните взаимоотношения между двете страни добиват нов, още по-голям тласък, поставят се на най-широка основа.

В един такъв период от близо век и половина в историята на българо-полските културни отношения се натрупват много факти и събития, които са ярко доказателство за създадени вече традиции в тази насока.

Ако се обърнем обаче към въпроса за изследването на тези взаимоотношения, на създадените богати традиции, ще се убедим, че те съвсем не са достатъчни както от българска, така и от полска страна. Изключение тук правят изследванията на проф. Емил Георгиев върху българо-полските литературни връзки през епохата на Българското възраждане,¹ на Ванда Петрова-Смоховска за Теодор Томаш-Йеж (З. Милковски)² и за М. Чайковски, на проф. Кюю Кюев за творчеството на Мария Конопницка в България,³ на акад. Петър Динеков за българските преводи на „Пан Талеуш“ и творчеството на А. Мишкевич в България,⁴ на Терезия Домбек-Виргова за полонистичната дейност на Боян Пенев и Дора Габе,⁵ на Хенрика Чайка за възприемането на българската литература в Полша до Първата световна война.⁶

И все пак, ако анализираме посочените изследвания, ще се натъкнем на следните факти: първо, те разглеждат само отделни проблеми от българо-полските литературни връзки и, второ, повечето от тях се отнасят за по-ранния период; малко са изследванията за периода между двете световни войни и липсват такива за времето от Втората световна война насам.

Сериозен опит за запълване на някои от празните в разработването на тази проблематика се прави с изданията по инициатива на Комитета по славистика при Полската академия на науките сборник, включващ 15 статии, посветени на българо-полските ли-

¹ Ем. Георгиев. Българо-полски литературни връзки в епохата на Българското възраждане. Очерк. — Год. на СУ, Фил. ф-т, т. 51, 1956, кн. 1/1955, с. 488—600.

² Ванда Смоховска. България в творчеството на Зигмунд Милковски (Теодор Томаш Йеж), БАН, 1955; Михайл Чайковски — Садък паша и Българското възраждане, БАН, 1973.

³ К. Кюев. Мария Конопницка в България. — Год. на СУ, Фил. ф-т, т. 54, 1960, кн. 3/1959, с. 633—679.

⁴ P. Dinekow. Bułgarskie przekłady Pana Tadeusza — Pamiętnik Słowiański, t. VI, 1957 (1958), s. 17—30; от същия автор е и уводът към новото издание на „Пан Талеуш“ (превод на Бл. Димитрова, С., 1959).

⁵ T. Dabek-Wirgowa. Działalność polonistyczna Bojana Penewa. — Pamiętnik Słowiański, t. IX, 1959, s. 149—177; Twórczość przekładowa Dory Gabe, Wrocław, 1969.

⁶ H. Czajka. Recepcja literatury bułgarskiej w Polsce do I wojny światowej — Pamiętnik Słowiański, t. XIII, 1963.

тературни и културни връзки от втората половина на XIX в. до наши дни. В същност сборникът е колективно дело на полски и български автори, изтъкнати слависти — факт, който сам по себе си илюстрира достатъчно добре създадените връзки не само между литературите на двете братски страни, но и между техните културни дейци.

Най-голямо място в сборника е отделено на материалите, отнасящи се до проникването на творчеството на редица български поети и писатели в Полша. На първо място тук стои името на поета-революционер Христо Ботев. В своята статия „Творчеството на Христо Ботев в Полша“ полската изследователка Барбара Ярошевич проследява твърде детайлно както появилите се преводи на Ботеви произведения в полски издания, така и най-различни информации, биографични бележки, критически статии, в които се разглеждат съотношенията между поезията и публицистиката на Ботев, художествената стойност на неговото творчество, неговото място и ролята му в българската литература. Авторката идва до заключение, че основният проблем, който занимава всички полски изследвачи на Ботев от 1887 г. (когато се появява първата бележка за него в полския печат) и до днес, е идеята за борбата за освобождаване от османско иго. Разбира се, полските изследвачи на Ботев се спират и на въпроса за неговите връзки с полската емиграция и значението им за формирането на революционната му идеология.

Въпреки че този проблем е разработван вече много пъти, към него ни връща отново акад. П. Динеков в статията си „Христо Ботев и Полша“. Анализирайки познатите вече факти, той дава някои нови осветления и поставя въпросите за мястото, което заема Полша в публицистиката на Ботев, и за отношението му към полската литература.

Полската общественост се запознава с националноосвободителните борби на българския народ и чрез творчеството на друг наш писател класик — Иван Вазов. В същност, ако трябва да говорим за писател, който най-рано получава широка известност в Полша, то ще трябва на първо място да споменем името на Вазов. Този факт се потвърждава от сведенията, съдържащи се в статията на проф. Йежи Шлижински „Творчеството на Иван Вазов в Полша“. Романът „Под игото“ се превежда през 1895 г., скоро след излизането му в България. През 1905 г. романът претърпява второ издание, а една година преди това са преведени и издадени 20 разказа на Вазов и романът му „Казаларската царица“.

Едва ли бихме могли да изредим тук всички публикации на Вазови произведения и статиите за него, поместени в полски издания в периода между двете световни войни и след 1944 г. Като естествен завършек на всичко писано досега идва излязлата

през 1968 г. монография за Иван Вазов от краковския славист Едвард Можейко.

Името на Пенчо Славейков в Полша е тясно свързано с това на Адам Мицкевич — човека, пред чийто гений Славейков е благоговеед. Затова неслучайно Катажина Вйежицка се спира най-напред на проблема за влиянието на „Пан Тадеуш“ върху Славейков в процеса на работата му над „Кървава песен“. Що се отнася до популярността на нашия поет в Полша, авторката отбелязва, че още в периода между двете световни войни той се нарежда на трето място след Вазов и Петко Тодоров.

Статите на Йежи Камьенски и Ядвига Русонка разглеждат творчеството на други двама наши писатели от междувоенния период — Йордан Йовков и Елин Пелин — и тяхното разпространение в Полша. Полската общественост се запознава с тях най-напред чрез информативните бележки на заслужилите изследователи и популяризатори на славянските литератури в Полша Юзеф Голомбек и Ян Гжегожевски. В Полша се превеждат най-хубавите разкази и повести на двамата художници на българското село. Полският читател дори разполага с два тома избрани произведения на Елин Пелин.

Друго изследване, засягащо междувоенния период, е статията на Ванда Мединска за разпространението на поезията на Елисавета Багряна в Полша. Авторката спира вниманието си и на проблема за силата и достоверността на преводите, за трудностите, произтичащи както от различията в структурата на двата езика, така и от поетическата традиция, за да се предадат възможно най-получливо оригиналните мисли в творбите на българската поетеса.

Особено ценна е статията на Едвард Мадани, който се спира на разпространението на българската литература в братска Полша в годините след Втората световна война, т. е. в един период, в който — нека си послужим с думите на автора — бе „написана една от най-богатите страници на взаимните българо-полски връзки“.

В сборника са включени и статии, разглеждащи други проблеми на българо-полските културни взаимоотношения, като например българската тема в творчеството на полските писатели от XIX в. (от проф. Ем. Георгиев), интересът на полската културна и научна общественост към историческото минало на България (от Ромулда Пенгйерска-Пьотровска, от Ян Рейхман) и други.

На обратния процес, т. е. на проникването на полската литература у нас, е посветена само статията на проф. К. Куев „Сенкевичевият роман „Кръстоносци“ на български език“. Очевидно целта на изданието е да покаже на по-широка основа процеса на разпространението на българската литература

в Полша. И трябва да кажем, че тази цел до голяма степен е постигната. Включените в сборника изследвания обхващат един твърде голям период. Направени са на основата на обилно количество материал, като е проявена необходимата критичност към писаното за всеки автор, както и за неговите преводи. Всичко това дава възможност да се направят и някои обобщения. На първо място, разкрива се картината на един непрестанно нарастващ интерес към бурно развиващата се българска литература след Освобождението, в периода между двете световни войни и вече в наши дни, когато по-голямата част от нашето литературно богатство е познато на полския читател. Прочитава също

така правилната насока в подбора на произведения и автори, в резултат на което са представени по-ярко онзи творци, които бележат върховете на нашето литературно развитие. А това не е случайно. То безусловно има връзка с факторите, формиращи обществената, политическата и особено културната мисъл в Полша.

Сборникът в същност представлява едно цяло, един своеобразен очерк за разпространението на българската литература в Полша. В този смисъл той е несъмнен принос в изясняването на полско-българските литературни връзки

Ечка Дамянова